

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 610.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245215888944/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sættende Aarhundrede

hvad vi kalde Frihed, men hvad den selv kaldte saa, nemlig uindskrænket Raaderum*). En saadan Reformation var vist nok ikke værd at nævne, hvis Talen var om en Tro, der skulde virke, eller om en Tankegang, der skulde udbrede sig, men forsaavidt Calvinismen fornemmelig var en Afkastelse af Pave-Aaget, Indlørelse af Modersmaalet ved Guds-Tjenesten og Opmuntring til Bibel-Læsning, saa kunde den aabenbar, paa hvad Maade den end blev herskende, fremme Folke-Dannelse og Oplysning, og at den Skotske Adel graadig opslugde Kirke-Godsset, bidrog vist netop til, at Calvinismen her fremmede Folke-Oplysning og Dannelse i udmærket Grad, thi hvor skriftkløge Præster maae leve af deres Sogne-folks Naade, faae de snarere Lov til at døe end til at dovne.

Dette kunde i Verdens-Historien være Nok sagt om Skotland i Reformations-Tiden, som hverken var lysteligt for Aand eller Hjerte, men Marie Stuart har dog nu engang, ved Læse-Verdenens Forkiærlighed for Romaner og ømme Deltagelse i store Forbryderes Skæbne, faaet en saadan Navnkundighed, at Historien nødes til at vise, den er uforskyldt.

Marie kom til Paris kun fem Aar gammel, voxde op og blev smuk ved et Hof, der var som Sodoma og Gomorra, men gliuarede mageles fornemmelig i Skotske Øine, og det er derfor intet Under, at da Marie, som en Fransk Enke-Dronning paa nitten Aar, kom til Edin(g)burg (1561), hvor Alt var fattigt, raat og vildt og skummelt, hun da fandt sig ilde stædt og syndes, hun maatte i det mindste have Lov til frit at følge sine Lyster; men da hendes Lyster kun var lave, havde de liden eller ingen Indflydelse enten paa Rigets kirkelige eller borgerlige Stilling. Vel blev hun ved at høre Messe, hvad alt var de Skotske Calvinister en Vederstyggelighed, men hun lod for Resten dem raade, slaas og forliges, som de lystede, og begge hendes smukke Gemaler, Henrik Darnley og Hepburn Bothwell, var fornemme Calvinistiske Adelsmænd, ja, netop den Sidste, som (1567) sprængte den Første i Luften, kunde heraabe sig paa saagodtsom hele Adelens Samtykke**). Kun at Bothwell, som en anden Macheth, stræbde efter Kronen og gjorde Mine til at skaffe Maries spæde Søn med Henrik Darnley afveien, kun det gav Anledning til Oprøret (1567), hvorved Dronning Marie blev afsat og kastet i Fængsel, og hendes usægte Halvbroder, Jarlen af Murray,

*) Robertsons Skotske Historie I. 209—55.

***) Sammet I. 125. 268—67. 317. 373—400. 413—16.

Det Sættende Aarhundrede

gjort til Rigs-Forstander, medens Both well maatte pakke sig ud af Landet, og blev grebet under Norge som Surøver, paa frisk Gierning, men slap, paa Adelskabets Vegne, med at døe i Stats-Fængsel*).

At nu endelig Marie Stuart ved en ny Eiskers Hjelp slap ud af det Skotske Taarn, men faldt, da hun flygtede til Dronning Elisabeth, ind i det Engelske, hvor hun, trods flere nye Eiskeres Bestræbelser, maatte hensesukke nitten Aar, og var endnu smuk, da hun (1587) maatte ende paa Retterstedet, det baade forlængede og udsmykkede vist nok Romanen; men en Dronning, der slet ikke vil andet end spille fransk slibrige og skotsk blodige Romaner, tænker naturligviis slet ikke paa at gjøre sig berømt i Verdens-Historien, og maatte helst ønske, aldrig at nævnes deri, men kun skildres i en Walterskotsk Roman, hvor Skinnnet har Lov til at bedrage. Historie-Skriverne har derfor ligesaalidt fortjent Tak af Marie, som af Elisabeth, ved i Stats-Historien at ville opgiøre deres kvindelige Melleuværende, men kun viist, de kiendte slet ikke Forskiellen mellem en virkelig Dronning og en kronet Skuespillerinde, men foretrak den Sidste, naar hun var smuk og føielig! At nu Marie Stuart var begge Dele og Dronning Elisabeth ingen af dem, det er vitterligt nok, men er i Folke-Historien ligesaa ubetydeligt, som Dronning Elisabeths snart halvhundredaarige Regiering (1558—1603) er vigtig og uforglemmelig.

For nu imidlertid fra den rette Side at komme til dette Protestantismens »kronede Hoved« i det Sættende Aarhundrede, som hverken skyede Kampen med hele den fiendtlige Magt eller fattedes Midler til at føre den seierrig, maa vi nødvendig kaste et Blik paa Englands Fortid.

Hvad Engeland i den tidligere Middelalder (600—1100) var for hele det Nordlige eller Gothiske Europa, det burde vistnok her forudsættes som bekiendt, men længe glemt maa dog tit opfriskes, før det igjen bliver Alle vitterligt, og derfor maa det ogsaa her gientages, at Anglerne var Middelalderens aandelige Nordlys, de store Mæglere mellem Christendommen og Nordens Hedenskab, mellem Middelhavets og Østersøens Folke-Kreds, og derved i det Hele mellem Oldtiden og Nyaarstiden**). Normannerne bragde det Alt sammen i Forglemmelse og smigrede sig med, folkelig talt, at have udryddet Anglerne i Bund og Grund; men at det var

*) Robertsons Skotske Historie I. 421—48.

***) Middelalderens Historie S. 198—221. [Her S. 6—23.]